

Obsah

Útěk do metody?	7
Uvedení do interpretativní sociologie	11
Paradigmatická struktura moderní sociologie	19
Princip komplementarity a problém tolerance v sociologii	27
Úvodní hrst příkladů	29
Zobecněný princip komplementarity	36
Alternativní a komplementární popisy a explanace v sociologii	39
Komplementarita a falešné vědomí	42
Princip komplementarity a princip tolerance	46
Proces poznání a falešná komplementarita	49
Předvídání v sociologické teorii	51
1. Předvídání v protosociologii a v klasické sociologii	53
2. Předvídání v soudobých sociologických teoriích	55
3. Deset paradoxů úvah o budoucnosti	61
Jazyk empirického výzkumu	69
1. Problém jazyka v sociologii	69
2. Mnohost teorií a mnohost jazyků	72
3. Sociologický výzkum jako překladatelství	76
4. Přirozený jazyk a jazyk sociologie	78
5. Formalizace jako řešení?	81
6. Rozdílnost lidí a paradigmát	84
7. Empirizace a operacionalizace	85
8. Pluralita operacionálních definic	87
9. Operacionalismus, interpretativismus a princip adekvátnosti	89
10. Tvrdá a měkká data v počítači a v realitě	91
11. Interpretace dat a záhadný úsměv Mony Lisy	93

Operacionalizace a filozofie empirického výzkumu	97
1. Problém teoretických pojmů v sociologii	97
2. Meze extrémního operacionalismu	99
3. Sedm způsobů, jak se dělá sociologie	101
4. Lazarsfeldův model operacionalizace	104
5. Pluralita a klasifikace operacionálních definic	107
6. Tři typy kritiky operacionalismu	108
7. Operacionalismus a interpretativní sociologie	111
Spor o kvalitativní analýzu a kritika počítačové sociologie	115
1. Revolucionizující médium a matice dat	116
2. Zamlčené předpoklady	117
3. Sebekritika empirických sociologů	120
4. Etické problémy dotazovacích šetření	122
5. Hledání alternativy	124
6. Co jsou kvalitativní metody?	127
7. Kvalitativní analýza a každodennost	129
8. Námitky a diskuse	131
• Porozumění a interpretace v sociologii	133
1. Interpretativní paradigma a problém porozumění	133
2. Porozumění v každodenním životě	135
3. Německá tradice: Dilthey a Weber	136
4. Etnometodologický radikalismus: interakce je interpretace	139
5. Pravidla sociálního jednání jako předmět interpretace	143
6. Porozumění jako »věděni jak?«	145
7. Poučení z kognitivní psychologie	147
8. Porozumění jako dialog: poučení z Bachtina	148
9. Předmět porozumění a jeho typologie	150
10. Antiinterpretativní optika dotazníkové sociologie	151
11. Problém mnohosti »sociálních světů«	152
12. Porozumění a nezamyšlené důsledky lidských činností	155
13. Aplikační oblast procedury porozumění	158
14. Porozumění a emocionální vztahy	159
15. Pojem interpretace v soudobé vědě	160
16. Referenciální interpretace teorie a abstraktní objekty	161
17. Empirická interpretace teorie	163
18. Teoretická interpretace empirických dat	165
19. Tzv. interpretace dat a porozumění v rutinním výzkumu	166
20. Sociologická interpretace a sociologie věděni	169

Antinomie sociologického rozumu	173
1. Český kontext postmoderní výzvy	173
2. Postmodernismus a sociologický rozum	176
3. Poučení z dějin sociologie	178
4. Paradoxy a antinomie jako antropologické kategorie	180
5. Sociální pesimismus a sociologický agnosticismus	181
6. Sociologický rozum a hodnocení	183
7. Sociologický rozum a common sense	183
8. Několik příkladů vnitřních antinomií sociologického rozumu	186
9. Antinomie zdravého rozumu	188
10. Pokus o shrnutí	190
Seznam literatury	192

Výstavil současně příčiny tohoto ne-
 jevnosti obecných dvah o podstatě ap-
 gického a o generálním směřování pokroku. Potřeba
 více či méně vyzrálá, dospělá vědy, která vědouc
 chce, přemýšlí také v způsobech, jimiž svá zkoumá
 chce optimálně lidit. Durkheim proto hned na počátku svého klasického rozvažování o metodě
 zdůraznil, že «dříve než začneme hledat metodu studia sociálních faktů, je
 důležité vědět, čím je to, jež takto označujeme, vlastně jsou». Spojil tedy
 trváhoání o metodě s rozvažováním o věci.

Šedesát let po Durkheimově slavné knížce, v roce 1955, vyšla neméně slavná
 stránka z «metodologie sociálního výzkumu» redigovaná Paulem F. Lazars-
 feldem a Morrisem Z. Szmergen, která svým způsobem vlastně pomalu upravila
 epocha triumfu novopozitivistického modelu výstavby sociologie, založeného
 na scientistně redefinovaných standardních postupech dotazování (rozhovor,
 anketa) a na několika málo nově vymyšlených technických (obsahová analýza,
 sociometrie), epocha operačních definic, tvorby indexů, multi-variáční
 analýzy, kvantifikace, měření a potudání «zdravým rozumem» – «běžným jaz-
 yem». Tato vývojová fáze, která byla sice velkolepým, ale příliš jednostranným
 pokusem o zjednání statusu «vědeckosti» pro sociální vědy, v českých zemích
 nastýdla a přizpůsobila vlastně bez podstatnějších korekcí ještě další třetina století.

Na konci 60. let novopozitivistická metodologie byla ovšem výzvou marxis-
 tickému spekulativismu a proto i významnou součástí oprávněného pokusu
 instituce v rámci marxismu, snad mimo marxismus – v tom se názory
 byly) dvojnásobně seriózní vědní zastávaní k přírodním vědám. První velké
 empirické pokusy i drobná badatelská práce «aplikovaného» sociologů té doby
 zdály nasvědčovat tomu, že se dílo podaří. Sociální vědy jsou však v míře